



národní
úložiště
šedé
literatury

Zajištění informačních zdrojů a služeb z oblasti techniky a příbuzných věd pro výzkum a vývoj

Svoboda, Martin
2004

Dostupný z <http://www.nusl.cz/ntk/nusl-112974>

Dílo je chráněno podle autorského zákona č. 121/2000 Sb.

Tento dokument byl stažen z Národního úložiště šedé literatury (NUŠL).

Datum stažení: 20.05.2024

Další dokumenty můžete najít prostřednictvím vyhledávacího rozhraní nusl.cz .



**Výzkumný záměr
MSM/000010001**

**Zajištění informačních zdrojů a služeb
z oblasti techniky a příbuzných věd
pro výzkum a vývoj**

Závěrečná zpráva o řešení výzkumného záměru

(STKZ1/04)

Státní technická knihovna
Řešitel: Ing. Martin Svoboda

Závěrečná zpráva o řešení výzkumného záměru

Identifikační kód	MSM 000010001
Název výzkumného záměru	Zajištění informačních zdrojů a služeb z oblasti techniky a příbuzných věd pro výzkum a vývoj
Příjemce	Státní technická knihovna
Vykonavatel	Státní technická knihovna
Řešitel	Ing.Martin Svoboda
Doba řešení	1. 1. 1999 – 31. 12. 2004

1. Předpokládané cíle řešení výzkumného záměru

1.1. Cíle řešení výzkumného záměru v letech 1999-2003, strategie jejich dosažení a předpokládané výsledky

Podstatou VZ je zajistit získávání zahraničních periodik na klasických nosičích nákupem a zajistit odpovídající služby. Cílem je a) zabezpečit kontinuitu v odběru periodik z hlediska VaV klíčových, b) omezit negativní důsledky každoročního nárůstu cen postihujících zejména důležité a nákladné tituly, c) prostřednictvím služeb vč. meziknihovních zajistit subjektům VaV přístup k informacím, zejména k zahraničním. Etapizace VZ odpovídá roční periodicitě objednávání periodik (tj. objednávek a realizace předplatného zahraničním dodavatelům).

Stabilizovaný a pravidelně aktualizovaný fond nejdůležitějších periodik prezentovaný a zpřístupňovaný uživatelské veřejnosti prostřednictvím a. volného přístupu k běžnému ročníku, b. on-line katalogu propojeného na objednávky výpůjček a automatizovaný výpůjční systém, c. v rámci INVIK STK (Integrovaná virtuální knihovna) virtuálním uživatelům prostřednictvím uživatelských kont, d. prostřednictvím celostátního souborného katalogu CASLIN, to vše s návaznými meziknihovními službami.

1.2. Cíle řešení výzkumného záměru v roce 2004 a předpokládané výsledky

Prioritním cílem řešení výzkumného záměru v roce 2004 je i nadále zajišťovat a zpřístupňovat fond zahraničních časopisů, klíčových pro sféru VaV a současně pokročit dále v postupné optimalizaci skladby tohoto fondu. V roce 2004 STK počítá s předplatným titulů z tohoto fondu na rok 2005. Struktura a objem předplacených titulů bude vycházet z řešení záměru v roce 2003, kdy lze předpokládat mírné zvýšení počtu titulů. V návaznosti na uzavřené licenční smlouvy bude rovněž možno u jednotlivých zahraničních poskytovatelů změnit předplatné časopisů v klasické tištěné podobě na předplatné elektronických verzí tak, kde to bude účelné z hlediska potřeb uživatelů a z hlediska koordinace tvorby fondů mezi klíčovými knihovnami sféry VaV, nebo finančně výrazně úsporné.

S ohledem na meziroční nárůst cen předplatného (v současnosti cca 7,5% - 10%) navrhuje STK odpovídající navýšení dotace na rok 2004.

Jako součást řešení záměru bude STK v roce 2004 poskytovat institucím sféry VaV veškeré dostupné služby. K tomu bude moci využít stávajících mechanismů a nástrojů – výpůjčky, meziknihovní služby, tradiční i elektronicky dodávané kopie apod. Současně bude moci k tomuto účelu plně využít služeb portálu STM, který je předmětem řešení projektu programu LI s plánovaným ukončením v roce 2003.

Výsledkem řešení záměru v roce 2004 tedy bude dále konsolidovaný primární fond klíčových zahraničních časopisů, zpřístupněný uživatelům veškerými dostupnými způsoby.

Dotace záměru bude využita převážně na pokrytí předplatného těchto časopisů na rok 2005. I nadále bude většina takto předplacených titulů tvořit základnu pro konsorciální licenční smlouvy s klíčovými dodavateli informací z oblasti vědy a techniky. Uzavírání těchto smluv, jejichž financování je podmíněno účelovou dotací programu, který zajistí vhodným způsobem možnost financovat tyto zdroje z prostředků určených pro VaV.

2. Dosažené cíle a uplatněné výsledky

2.1. Splnění cílů řešení

Všechny cíle řešení záměru se podařilo v letech 1999 –2004 beze zbytku naplnit.

Dva základní cíle záměru – zabezpečit kontinuitu v odběru periodik z hlediska VaV klíčových a současně omezit negativní důsledky každoročního nárůstu cen postihujících zejména důležité a nákladné tituly – byly splněny.

S výjimkou roku 1999, kdy účelová podpora pokryla pouze část předplatného časopisů, lze v následujících v letech 2000 - 2004 konstatovat příznivý vývoj ve výši institucionální podpory. Zásadní skutečností bylo postupné navýšení institucionální podpory v průběhu roku 2000, které vytvořilo finanční předpoklad pro konsolidaci fondu zahraničních časopisů pro sféru VaV, na jejichž předplatné je drtivá většina podpory použita. Meziroční nárůst výše institucionální podpory v letech 2001 – 2003 v rozmezí 6,4 – 9,9% (v roce 2004 byl nárůst nulový) sice zcela nezohlednil faktický meziroční nárůst předplatného, přesto v kombinaci s dalšími příznivými faktory (zejména příznivým vývojem devizového kursu) umožnil hradit předplatné prakticky v plné potřebné míře, dokonce s mírným nárůstem dalších důležitých titulů v posledních dvou letech.

V průběhu řešení záměru se rovněž prokázala skutečnost, že velká část zahraničních časopisů nakupovaných pro potřeby VaV s využitím institucionální podpory jsou současně tituly udržujícími nutný objem předplatného v konsorciích, které STK organizovala v rámci projektů programů vyhlášených na podporu informační infrastruktury VaV (LI a 1N). STK ve většině z nich hraje především díky počtu odebíraných titulů resp. díky objemu předplatného klíčovou roli. Podpora záměru tak napomohla stabilizovat předplatné těchto časopisů tvořících základnu pro konsorciální licenční smlouvy; ty pak umožnily multiplikovat počet dostupných titulů a zpřístupnit je v elektronické podobě většině českých subjektů VaV, které je potřebují nebo mají o ně zájem.

Rovněž třetí cíl – zprostředkování přístupu subjektů Va V k zahraničním informacím – záměr splnil. S využitím dalších služeb včetně meziknihovních byla Státní technická knihovna schopna vyřídit výraznou většinu požadavků uživatelů ze sféry VaV, kteří se na ni obrátili.

Zásadní změnou, která přinesla novou kvalitu ve sféře poskytování služeb, byl přechod systému document delivery od projektu INVIK, opírajícího se o tradiční časopisecké fondy pouze Státní technické knihovny, k projektu Virtuální polytechnické knihovny (VPK), kde základem služeb je souborný katalog na počátku deseti, dnes již více než čtyřiceti významných českých knihoven. Projekt Virtuální polytechnické knihovny získal podporu účelovou dotací z programu LI Informační zdroje pro výzkum a vývoj. Zájem uživatelů ze sféry VaV, projevující se v nárůstu všech požadavků, byl přitom v průběhu řešení záměru zcela markantní. Spolu se zavedením VPK resp. kopií distribuovaných elektronickou cestou se v těchto službách (ale nejen tam) zejména v roce 2004 projevila převaha této moderní formy nad tradiční kopírovací službou. Rovněž Portál STM jako další z výsledků druhého projektu programu LI řešeného STK zpřístupňuje nejširším skupinám uživatelů zdroje a služby, jež jsou výsledkem řešení záměru.

2.2. Stručná souhrnná charakteristika dosažených cílů řešení, přínos řešení výzkumného záměru

Výchozí podmínky

V době přiznání podpory uzavíraného výzkumného záměru kulminoval neutěšený stav v doplňování knihovních fondů českých knihoven potřebnými informačními zdroji. Varovné příznaky této situace konstatovala jak Národní politika výzkumu a vývoje České republiky (přijata posléze usnesením vlády č. 16 ze dne 5. ledna 2000), tak Státní informační politika (přijata usnesením vlády č. 525 ze dne 31. května 1999). Pracovníci STK se aktivně podíleli na přípravě obou materiálů, přičemž upozornili rovněž na problém resp. potřebu kontinuálního a náhodným vlivům nepodléhajícího financování náročných, vědou využívaných a pro výzkum a vývoj určených informačních zdrojů zejména veřejných a veřejnosti přístupných knihoven.

Zejména tyto důvody vedly STK k podání výzkumného záměru zaměřeného právě na tuto oblast. Přitom institucionální podpora VaV byla jediným způsobem, který mohl zajistit potřebné finanční prostředky na delší období. Programy účelové podpory VaV byly orientovány na jiné potřeby informační infrastruktury VaV – program LI připouštěl výdaje na předplatné tradičních primárních informačních zdrojů pouze v minimální míře.

Stav v STK

Výzkumný záměr představoval v organismu STK základ pro jednu z jejích hlavních činností, zakotvenou ve Zřizovací listině i Statutu STK. Fondům vytvářeným pro potřeby VaV a službám pro VaV byla věnována zvláštní pozornost, přičemž STK přihlížela k potřebám vysokoškolského vzdělávání, které jsou velmi blízké nárokům VaV na skladbu fondů a na sortiment a kvalitu služeb, i k potřebám celoživotního vzdělávání a technické praxe. Zaměření a skladba fondů STK jsou podchyceny v „Profilu knihovního fondu Státní technické knihovny“, doplněném o metodiku jeho tvorby. Dalším určujícím hlediskem koncepce záměru byl projekt Virtuální polytechnické knihovny (VPK) jejímž základním smyslem je virtuální společenství zainteresovaných knihoven za účelem

- virtuálního sjednocení fondů a služeb,
- poskytování služeb uživatelské obci zaměřené technicky a přírodovědně,
- koordinace akvizice zejména periodické literatury s cílem optimalizovat přístup k fondům zúčastněných knihoven a efektivně využívat disponibilní finanční prostředky,
- vytvoření podmínek a prostředí pro nákup multilicencí pro přístup k elektronickým informačním zdrojům.

Principy VPK byly uplatněny v projektu STK „Multifunkční centrum Virtuální polytechnické knihovny jako zdroj informací a služeb pro oblast technických a aplikovaných přírodních věd“ pro program Informační zdroje pro výzkum a vývoj, vyhlášený MŠMT. Projekt přijatý pod označením LI200028 na období 2000-2003 řešila STK ve spolupráci s devíti dalšími spolunositeli (České vysoké učení technické v Praze, Vysoká škola chemicko-technologická v Praze, Vysoké učení technické v Brně, Univerzita Pardubice, Západočeská univerzita v Plzni, Technická univerzita v Liberci, Univerzita T. Bati ve Zlíně, Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě a Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje v Plzni).

Projekt LI200028 byl ze strany STK koncipován jako komplementární cílům výzkumného záměru a jeho účelem bylo vybudování a zprovoznění kooperačního systému VPK, poskytování praktických služeb a technické zlepšení pro zlepšení komfortu správy Souborného katalogu VPK (SK VPK). Nedílnou součástí projektu bylo ustavení neformálních

konsorcií pro přístup do elektronických informačních zdrojů Elsevier Science/ScienceDirect, American Chemical Society (ACS) a Springer/LINK a zajištění rutinního využívání přístupu do těchto zdrojů.

Dalším projektem v rámci programu Informační zdroje pro výzkum a vývoj byl projekt LI01018 „Informační zdroje pro STM a nástroje pro jejich zpřístupňování“, přijatý k řešení počínaje rokem 2001 na období do r. 2003, který navázal na projekt LI200028. Řešení projektu se soustředilo především technologické řešení Portálu STM, na oblast sběru dat o licencích a EIZ, konstituování terciární databáze a vytváření nástrojů pro její ovládní. Od podzimu roku 2003 byl spuštěn testovací provoz Portálu STM a jeho komfortní doladění pro rutinní provoz od začátku roku 2004. Součástí projektu bylo dále ustavení neformálních konsorcií pro přístup do elektronických časopisů nakladatelství Wiley a AP (Academic Press, později pohlčeného Elsevierem).

Oba výše zmíněné projekty prošly v prosinci 2003 úspěšně závěrečnými oponenturami. Výsledky řešení byly v obou případech přijaty a hodnoceny jako vynikající, mezinárodní úrovně.

Oba projekty byly navrženy v souladu s předpisy jako účelová podpora části zdrojů a služeb institucionálně financovaných v rámci výzkumného záměru, avšak s výzkumným záměrem se nepřekrývají. Mezi výzkumným záměrem a oběma řešenými projekty existuje ještě jedna významná spojitost: přístup do zahraničních plnotextových služeb Elsevier Science, ACS, Wiley a AP a uzavřené licenční smlouvy jsou do značné míry vázány na předplatné časopisů v tradiční tištěné podobě. Jedná se o velmi kvalitní tituly renomovaných vydavatelů, které přinášejí zásadní vědecké výsledky ve svých oborech. Je tedy velice pozitivní, že předplatné právě těchto titulů mohlo být pokrýváno z institucionální podpory výzkumného záměru. Výzkumný záměr má tedy zásadní význam nejen pro nákup periodik do fondu STK samotných, ale ve svém důsledku je i určujícím faktorem pro zpřístupnění elektronických verzí těchto časopisů prostřednictvím konsorcií, jejichž členy jsou spolunositelé obou projektů (těmi jsou prakticky všechny technicky a přírodovědně zaměřené vysoké školy resp. fakulty a obdobně zaměřené ústavy AV ČR).

Koncem roku 2002 rozhodla vláda ČR o možnosti prodloužení výzkumných záměrů, končících v roce 2003, o jeden rok. S ohledem na klíčovou roli výzkumného záměru se STK rozhodla této možnosti v roce 2003 využít a podala žádost o prodloužení řešení výzkumného záměru. Této žádosti bylo vyhověno a záměr byl prodloužen do roku 2004, bohužel bez očekávaného navýšení institucionální podpory.

Vývoj předplatného

Sumarizované výsledky záměru za léta 1999–2004 dokumentují (především počínaje rokem 2000) zásadní podíl institucionální podpory na financování předplatného zahraničních časopisů pro sféru VaV. Podíl podpory na celkových výdajích na předplatné časopisů VaV se zvýšil z 28% v roce 1999 na 100% v letech 2003 a 2004. Současně se podstatně zvýšil počet titulů takto financovaných ze 165 v roce 1999 na 933 v roce 2004.

V letech 1999 – 2004 vzrostl podíl titulů časopisů pro sféru VaV na celkovém počtu titulů předplacených STK na následující rok z 21% v roce 1999 na 45% v roce 2001, poté mírně klesal až na více než 38% v roce 2004. Přes postupné zvyšování počtu předplacených titulů se STK stále nepodařilo dosáhnout úrovně roku 1995, kdy bylo předplaceno celkem 2 320 titulů časopisů. Pro srovnání, v období řešení záměru bylo maxima dosaženo v roce 2003, kdy bylo předplaceno celkem 1 913 titulů časopisů.

Jiný pohled nabízí poměr financování předplatného časopisů pro VaV s využitím institucionální podpory k předplatnému všech časopisů odebíraných STK. Institucionální

podpora záměru reprezentovala po dobu řešení záměru 69 – 88% všech výdajů STK na nákup časopisů, v roce 2004 tento parametr mírně poklesl na 83%. I tak tento údaj jasně dokumentuje jak finanční náročnost předplatného časopisů pro sféru VaV, tak nezastupitelnou roli, kterou hraje institucionální podpora záměru ve struktuře vícezdrojového financování výdajů STK na předplatné.

Institucionální podpora záměru za léta 1999-2004 činila kumulativně 145 383 tis. Kč. Z toho více než 91%, přesněji 132 530 tis. Kč, činily výdaje na předplatné časopisů pro sféru V a V. Mzdové prostředky tvořily v uvedeném období 8 586 tis. Kč, povinné odvody pak 3 176 tis. Kč. Na podporu připojení STK k internetu prostřednictvím sítě CESNET/PASNET byl z podpory záměru vynaloženo celkem 1 076 tis. Kč (a, pro úplnost, 15 tis. Kč na cestovné).

Následující grafy porovnávají výši finančních prostředků vynaložených na nákup vědeckých a ostatních časopisů. Pro řešení záměru jsou směrodatné ukazatele za léta 1999 – 2004, nicméně statistické údaje jsou podchycovány od roku 1995 a umožňují tak sledovat řešení záměru v širší časových souvislostech.

Ceny předplatného časopisů obecně a zahraničních zvláště vykazují trvalý nárůst. Podobný trend vykazují i časopisy nakupované z prostředků podpory pro V a V: zvláště markantní je srovnání nákladů na předplatné s počty titulů, které bylo možno přidělenými finančními prostředky uhradit.

Pokles počtu titulů předplacených na rok 2002 díky institucionální podpoře (oproti předchozímu roku o 219 titulů) byl kromě každoročního plynulého růstu předplatného zapříčiněn dalšími dvěma faktory:

a) STK provedla v roce 2001 konsolidaci souboru titulů časopisů pro VaV z hlediska jejich vědeckého hodnoty. U všech titulů byly zjišťovány aktuální hodnoty impakt faktoru, uváděné v databázi Journal Citation Reports (součást Science Citation Index). Na základě této revize byly do seznamu vybrány nové časopisy s vyššími impakt faktory. U titulů, u kterých nebyl impakt faktor zjistitelný, bylo dále přihlíženo k míře jejich využití v STK (požadavky na kopie resp. zájem ve studovně) příp. k míře zastoupení daného oboru v souboru titulů. Sekundárním hlediskem bylo dále zjištění, zda je titul součástí některé z licenčních smluv, zmíněných výše. Ve výsledku byla značná část titulů s chybějícím impakt faktorem ze souboru titulů hrazených z institucionální podpory vyřazena. Vzhledem k tomu, že nově vybrané časopisy byly mnohem dražší, bylo možno za přidělenou částku podpory objednat titulů méně než na rok předchozí. Vybraných 576 titulů časopisů bylo poté objednáno a vyfakturováno dodavatelem zvláště. Předplatné ostatních titulů, které byly výše uvedeným postupem ze seznamu vyřazeny, hradila STK z příspěvku zřizovatele a výnosů STK.

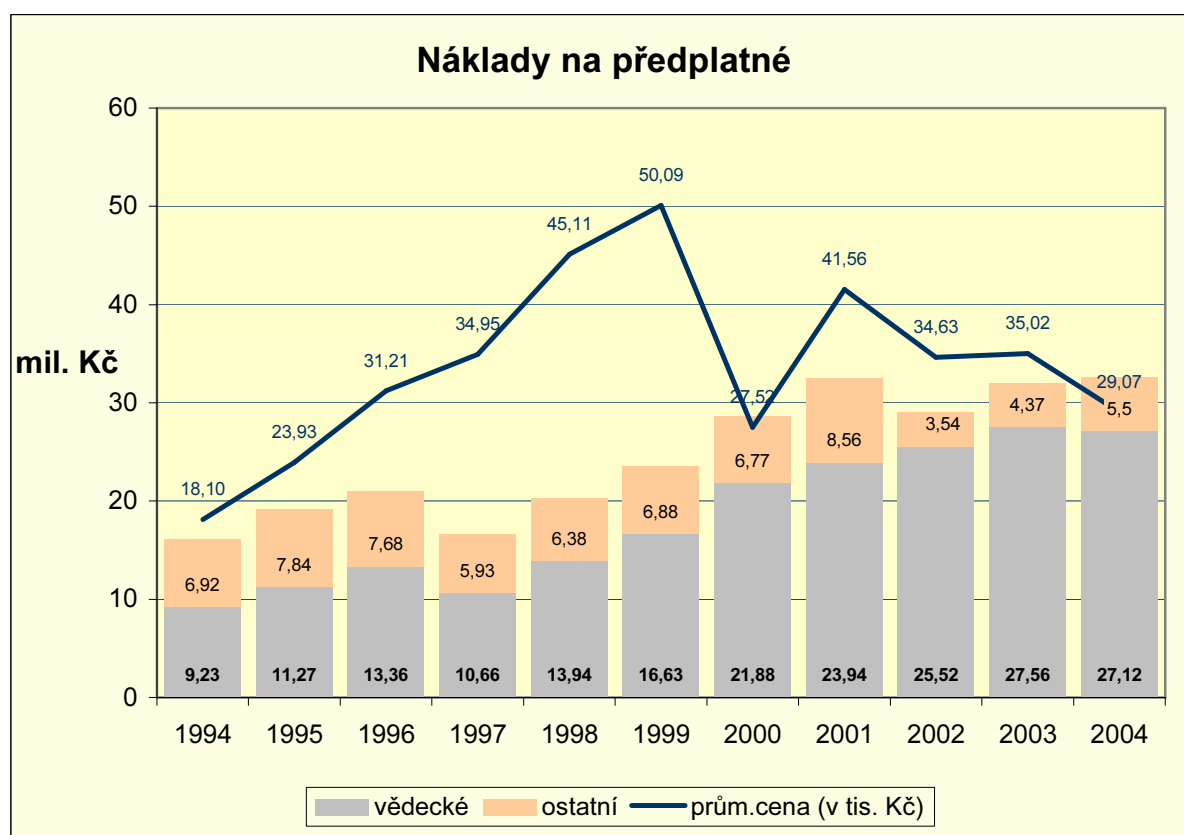
b) v dubnu 2001 byl zorganizován průzkum zájmu o vědecké časopisy v českém aplikovaném výzkumu. STK oslovila prostřednictvím dotazníkové akce celkem 32 výzkumných ústavů a pracovišť v technické oblasti v ČR. Na základě přiloženého seznamu časopisů objednaných na rok 2001 byly respondenti vyzváni, aby sdělili tituly vědeckých časopisů z oblasti techniky a aplikovaných přírodních věd, které jejich pracoviště ve fondu STK postrádají resp. považují za významné pro svůj obor a aby zároveň zhodnotili využitelnost titulů z připojeného seznamu z hlediska svého oboru.

Přestože na průzkum odpověděla pouze polovina dotázaných, umožnily jeho výsledky zpřesnit výběr titulů objednaných na rok 2002, financovaných z institucionální podpory. Současně bylo do fondu STK navrženo 21 nových titulů, které byly předplaceny z příspěvku zřizovatele a výnosů STK.

Nárůst počtu titulů předplacených v následujících letech (o 161 na rok 2003, o 50 na rok 2004 resp. o 146 na rok 2005) hrazených z institucionální podpory byl umožněn především dvěma faktory: jednak velmi stabilním devizovým kursem USD a EUR, který zůstal po celé období příznivě nízký, jednak nižším než očekávaným meziročním nárůstem cen předplatného. Proto bylo možno k „jádro“ zahraničních časopisů pro sféru VaV, konsolidovanému v roce 2001 a doplněnému v roce 2002, přidat v následujících dvou letech další tituly.

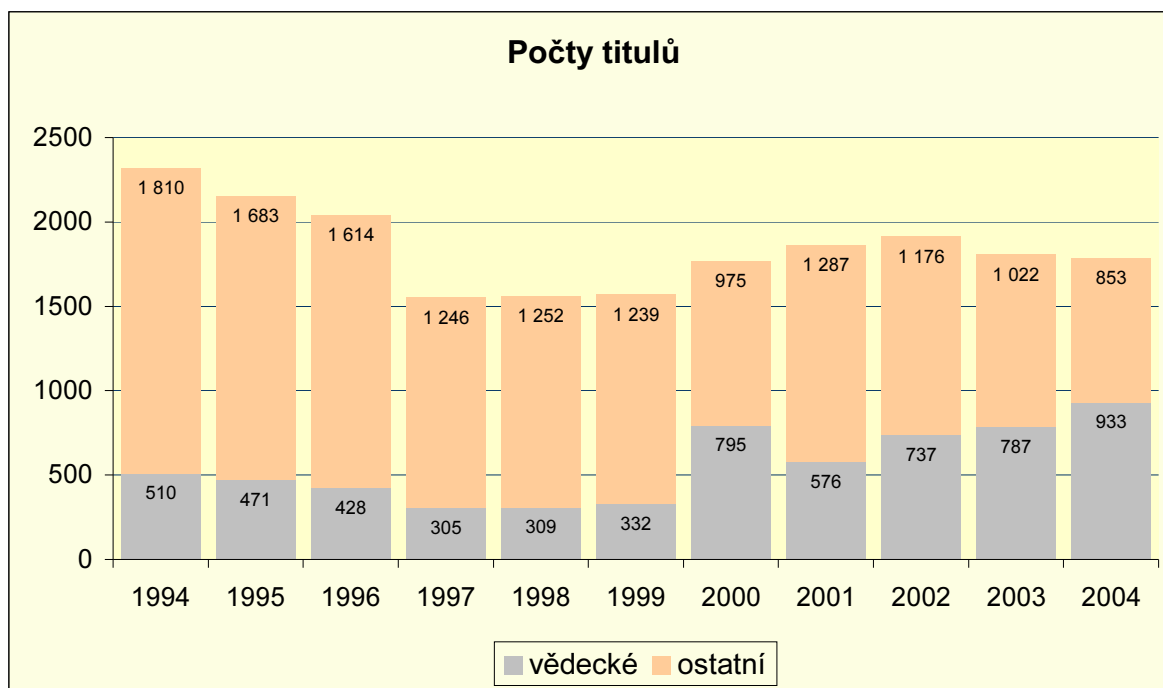
Kromě kritérií a skutečností uvedených výše byla při výběru titulů časopisů pro účely VaV použita následující kritéria:

- Souhlas s tematickým profilem STK
- Uživatelský zájem
- Kontinuuace odběru



V grafu nahoře je kromě nákladů na předplatné časopisů pro VaV a ostatních zachycen i vývoj průměrné ceny předplatného jednoho titulu VaV. Je třeba poznamenat, že graf dokumentuje faktické výdaje STK v jednotlivých letech. Na cenový vývoj předplatného resp. průměrné hodnoty předplatného měly vliv konkrétní podmínky v daném období – vývoj směného kurzu, slevy na předplatném apod. Zásadní vliv na cenový vývoj měly konsorciální licenční smlouvy (viz dále), které garantovaly mj. i pevný meziroční nárůst ceny předplatného. Tyto tituly tvořily v roce 2004 přibližně 1/3 počtu všech předplacených titulů pro V a V, jejich předplatné však tvořilo plně 3/5 celkových výdajů na předplatné z institucionální podpory.

Další graf porovnává vývoj počtu titulů předplacených v daných letech v STK.



Konsorcia/multilicence

V období 2000 – 2003 probíhalo v STK řešení dvou projektů programu LI – LI200028 a LI 01018, viz výše. Jejich součástí bylo využívání licenčních smluv na elektronické plnotextové verze časopisů odebíraných v STK v tištěné formě. V průběhu roku 2000 a 2001 se konstituovala neformální konsorcia, jejichž členy byly v převážné míře instituce ze sféry VaV – ústavy AV ČR, vysoké školy a další výzkumné instituce.

Od roku 2000 byly průběžně v rámci celonárodní licence zpřístupněny uživatelům všechny časopisy nakladatelství Springer – celkem 451 titulů – zpřístupňované službou LINK, a dále 427 titulů časopisů nakladatelství Elsevier Science, jež byly zpřístupněny v elektronické verzi službou Science Direct. Tyto tituly byly předplaceny členy konsorcia VPK (10 členů včetně STK) a konsorcia SUWECO (48 dalších institucí z oblasti školství, vědy a výzkumu). U obou licenčních smluv se podařilo rozšířit spektrum uživatelů, kteří mají přístup k této službě, i na vzdálené uživatele připojené na STK prostřednictvím internetu. V roce 2001 přibyl přístup do elektronických časopisů nakladatelství Wiley (64 titulů, 9 členů konsorcia) a AP (Academic Press) (176 titulů, 11 členů konsorcia). Počínaje lednem 2003 přešlo využívání elektronických časopisů vydávaných nakladatelstvím Academic Press (zajišťované v rámci projektu LI01018) pod službu ScienceDirect.

Od ledna 2003 byl smluvně zajištěn přístup uživatelů STK a sedmi dalších institucí do kompletního „balíku“ elektronických titulů ACS (American Chemical Society) včetně přístupu do ACS Archives – rovněž v rámci řešení projektu LI200028. Přístup k těmto 26 titulům byl rovněž vázán na odběr tištěných verzí - STK proto musela v průběhu roku některé tituly předplatit.

Pro ilustraci uvádíme výdaje spojené s oběma projekty v posledním roce jejich řešení (shodně 2003):

a) úspory v čerpání podpory obou projektů využila STK se souhlasem poskytovatele podpory k předplacení přístupu do 10 oborových archivů časopisů vydávaných Elsevier Science („backfiles“) v celkové hodnotě 5 035 tis. Kč, přičemž 1 440 tis. Kč z této částky byl vklad

STK do obou projektů (do projektu LI200041 vložila STK jako spolunositel - člen konsorcia WoS - dalších 188 tis. Kč).

b) kromě toho vynaložila STK v roce 2003 dalších 4 064 tis. Kč na přístup do plných textů elektronických časopisů vydavatelství Kluwer, Wiley a Springer na rok 2004, na něž byly konsorciální licenční smlouvy uzavřeny ke konci roku 2003 a se souhlasem zřizovatele finančně kryty s využitím rezervního fondu knihovny.

c) Na předplatné bázi dat na CD-ROM vynaložila STK dalších 335 tis. Kč.

Kromě samotného předplatného časopisů tedy STK v roce 2003 vynaložila na přístup do plnotextových a citačních bází dat a bází dat na CD-ROM z vlastních prostředků celkem 5 692 tis. Kč, dalších 5 664,5 tis. Kč bylo hrazeno z účelové podpory příslušných projektů.

V polovině roku 2003 vypsal MŠMT v souladu s Národním programem výzkumu a vývoje program 1N „Informační infrastruktura výzkumu“, který navazuje na končící program LI. V rámci podprogramu „Informační zdroje pro výzkum“ podala STK projekt „Efektivní zpřístupnění informačních zdrojů pro STM“, který vycházel z výsledků předchozích projektů a v části týkající se přístupu do licencovaných on-line plnotextových zdrojů předpokládal kontinuitu resp. dojednání nových licenčních smluv pro přístup do služeb ScienceDirect, SpringerLINK, Wiley Interscience a nově též Kluwer Online¹.

Fakt, že všechny dojednávané licenční smlouvy více méně striktně předpokládaly udržení předplatného tištěné formy periodik po dobu jejich platnosti, se odrazil ve struktuře předplatného, resp. souboru tištěných titulů předplacených na rok 2004, které byly v roce 2003 zcela hrazeny z prostředků podpory výzkumného záměru. Časopisy předplacené na rok 2004 tvořily materiální základ všech výše uvedených licencí, které se posléze staly součástí projektu 1N04124 „Primární elektronické informační zdroje z oblasti technických a aplikovaných přírodních věd pro vědu a výzkum“, se kterým STK uspěla ve druhém kole programu 1N.

V roce 2003 a 2004 předplácela STK tištěné časopisy pro celkem 6 konsorcií. Z nich Elsevier, Kluwer, Springer a Wiley byla konstituována v rámci řešení projektu 1N04124. Další dvě konsorcia, Blackwell a IoPP (Institute of Physics Publications) jsou financována z prostředků mimo účelovou podporu, přičemž STK je v nich řadovým členem.

Následující tabulka uvádí přehledně počty titulů VaV a jejich hodnotu, které STK předplatila v roce 2004 na rok 2005:

Nakladatel/konsorciium	Počet titulů	Cena předplatného v tis. Kč	Financováno z
Elsevier	194	13 972	Záměr
Kluwer	18	1 080	projekt STK ²
Wiley	31	488 ³	projekt STK
Springer	48	1 912	Záměr
Blackwell	11	190	projekt STK
IoPP	4	250	Záměr
Celkem	306	17 892	
• z toho záměr		16 134	

Z celkové částky, vyčleněné v roce 2004 z prostředků institucionální podpory záměru, tedy 27 125 tis. Kč, bylo plných 16 134 tis. Kč, tedy více než 59%, použito na úhradu

¹ V prvním kole STK s projektem neuspěla pro formální chybu.

² vybrané činnosti STK jsou zřizovatelem financovány prostřednictvím „projektu STK“, vyčleňujícího tyto aktivity z příspěvku na kmenovou činnost zejména v zájmu přerozdělení prostředků v jejich prospěch

³ 10% katalogové ceny

předplatného impaktových titulů VaV, k jejichž úhradě se STK zavázala podpisem konsorciálních licenčních smluv. Pouze menší část podpory - 10 099 tis. Kč – byla využita na nákup „nekonsorciálních“ impaktových VaV titulů.

Finanční náročnost „konsorciálních“ titulů VaV vynikne při následujícím srovnání: zatímco předplatné 306 „konsorciálních“ VaV titulů stojí 17 892 tis. Kč, předplatné zbylých 627 „nekonsorciálních“ titulů stojí „pouhých“ 10 991 tis. Kč. Pro úplnost je třeba poznamenat, že nejdražší jsou tituly nakladatelství Elsevier a Kluwer.

Prostředky institucionální podpory záměru MSM 00001001 vynakládané na předplatné „konsorciálních“ titulů VaV jsou nepochybně vysoké: tento výdaj se však „vyplatí“. Z následující tabulky je patrné, k jak velkým kolekcím elektronických plnotextových časopisů je díky předplatnému titulů STK umožněn přístup pro členy jednotlivých konsorcií:

Konsorciium	Počet členů konsorcia	Počet titulů předplácených STK	Celkový počet titulů přístupných konsorciu/STK	Cena titulů nakoupených STK (v tis. Kč)	Cena zpřístupněných titulů (v tis. Kč)
Elsevier	73	194	122 ⁴	13 972	15 470 ⁵
Kluwer	38	18	704	1 080	22 044
Wiley	40	31	160	488 ⁶	9 853
Springer	60	48	426	1 912	12 210
Blackwell	21	11	337	190	7 956
IoPP	11	4	35	250	1 634

Je nutné znovu poznamenat, že časopisy, nakupované do fondu STK s institucionální podporou výzkumného záměru, jsou zásadním vkladem do konsorciálního přístupu k licencovaným plnotextovým elektronickým informačním zdrojům. V porovnání s tímto vkladem jsou příspěvky ostatních členů konsorcií daleko menší, čili - při využívání elektronických informačních zdrojů jsou ostatní členové konsorcií do značné míry závislí na fondech STK.

Výše uvedené skutečnosti přesvědčivě dokládají provázanost projektů programů LI a IN řešených STK, resp. uzavřených konsorciálních licenčních smluv, s výzkumným záměrem samotným. Výzkumný záměr umožnil financování předplatného velmi drahých tištěných titulů VaV. Díky zapojení STK do výše uvedených konsorcií bylo možno tyto tituly zpřístupnit v elektronické formě nejen uživatelům STK, ale současně i velmi širokému spektru dalších institucí VaV, účastných v konsorciích.

Rubem toho je skutečnost, že STK je licenčními smlouvami vázána udržet svoje odběry po celou dobu jejich platnosti – tedy do roku 2008 včetně. To do jisté míry omezuje možnosti STK předplatit další tituly potřebné pro komunitu VaV. Existence společenství VPK, resp. nástroje VPK umožňující účinnou koordinaci nákupu periodik a vytváření „virtuálního“ fondu s návaznými vyspělými službami document delivery však tento negativní prvek oslabuje.

⁴ Elektronické tituly zpřístupněné STK v rámci konsorcia Elsevier resp. UTL kolekce č. 1 jsou jiné než ty, které STK předplácí v tištěné formě. Překryv obou kolekcí je odhadován na 50%.

⁵ Hodnota UTL kolekce č.1

⁶ 10% katalogové ceny

Služby

Fond zahraničních periodik, jehož předplatné je podporováno z institucionální podpory záměru, je materiálním základem pro celou řadu služeb poskytovaných STK institucím VaV. Tyto služby představují neméně důležitou komponentu záměru. V praxi se jedná o mezinárodní výpůjčky, vnitrostátní meziknihovní služby, tj. poskytování kopií dokumentů jak klasickou cestou, tak doručovaných elektronicky, a samozřejmě zpřístupnění kompletního fondu časopisů uživatelům jak institucí sféry VaV, tak ostatním uživatelským skupinám STK. K poskytování těchto služeb si STK vytvořila organizační, materiálně-technické i personální předpoklady. Zavedla rovněž systém document delivery, využívajícího uživatelských kont projektu Virtuální polytechnické knihovny (VPK), účelově podporovaného z programu LI Informační zdroje pro výzkum a vývoj.

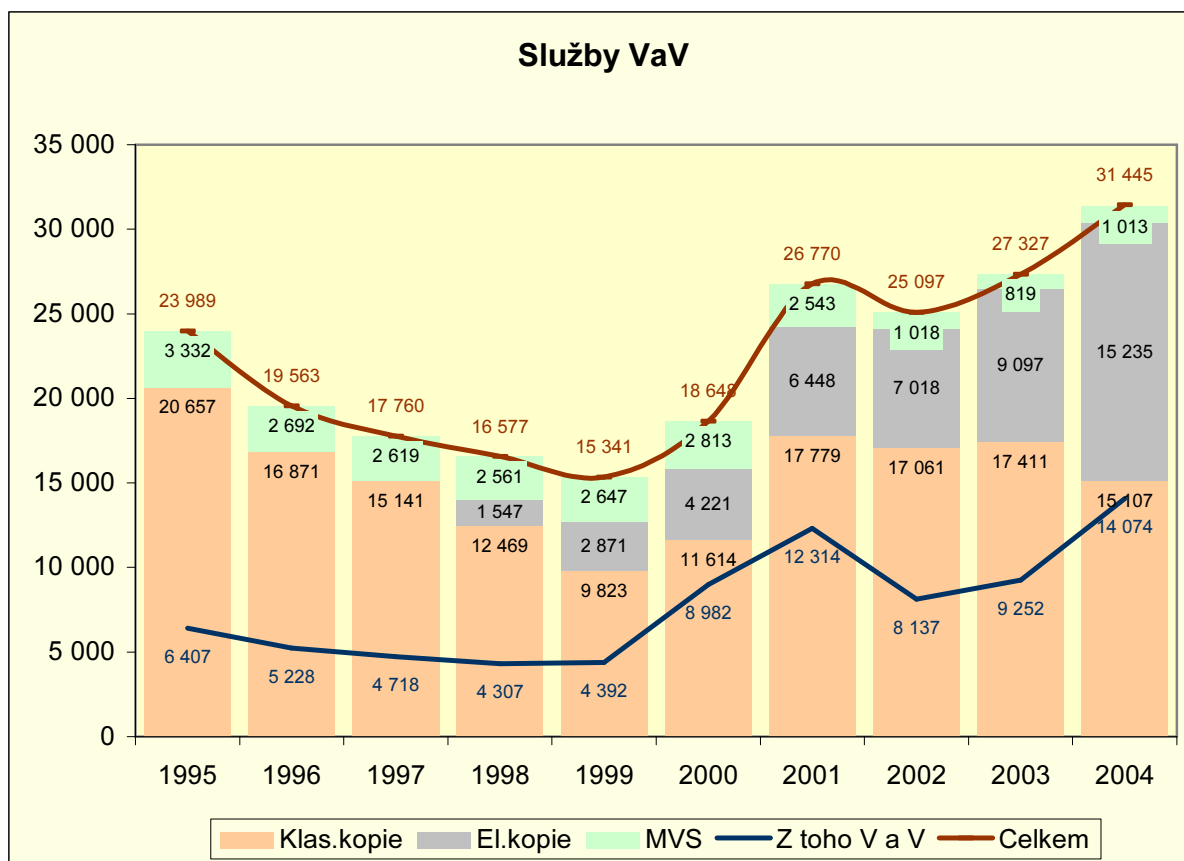
Přestože poskytování výše uvedených služeb je jedním ze základních poslání STK, teprve počínaje rokem 2000 bylo možno hradit část mzdových prostředků řešitelského kolektivu STK, resp. tu část jeho kapacity, která se vztahovala na poskytování služeb VaV, z institucionální podpory záměru.

Praktické provozní okolnosti, ale zejména platné právní předpisy neumožňují STK jasně a zřetelně oddělovat služby pro VaV od služeb ostatním uživatelským kategoriím. Podíl služeb pro VaV na celkovém objemu služeb STK poskytovaných na bázi fondu periodik je možno odvodit od celoročního statistického sledování vývoje služeb MVS a zpracování kopií. Objektivita hodnocení uživatelského zájmu je limitována tím, že STK nemůže zkoumat zejména u individuálních uživatelů účel jejich požadavků, respektive požadovat od uživatelů data nad rámec údajů nezbytných pro jejich identifikaci (v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů).

Navíc je třeba mít na zřeteli, že dva poslední ročníky všech časopisů získávaných STK jsou volně přístupné ve všeobecné studovně, avšak absenčně se zásadně nepůjčují. Uživatelé si mohou (v souladu s autorským zákonem) pořídit z potřebných čísel buď samoobslužně kopie nebo si vyžádat kopie pohotovostní nebo na zakázku, a to buď formou individuální objednávky nebo s použitím uživatelského konta Virtuální polytechnické knihovny. Uživatelům je nabízena i služba zasílání kopií obsahů nových čísel vybraných titulů časopisů, které si přejí soustavně sledovat. Z dat odvozených z požadavků/objednávek registrovaných v evidencích objednávek na tyto služby, ve kterých uživatel nebo uživatelská instituce uvede údaje umožňující vyvodit jejich zaměření, lze pak do jisté míry sledovat procento služeb poskytnutých sféře VaV. Jako podpůrný prostředek pro odhad uživatelských potřeb a zájmů jsou využívány zkušenosti pracovníků všeobecné studovny STK, návrhy uživatelů a jejich připomínky k akvizici apod.

Časopisy ve všeobecné studovně jsou využívány jak vědeckými pracovníky, tak studenty vysokých škol, doktorandy i širokou veřejností: např. v roce 2004 ji navštívilo 18 565 návštěvníků. Trvale se zvyšující zájem o časopisy ve studovně dokládá i počet průběžně zhotovených kopií z časopisů: v roce 2004 bylo vyřízeno 23 686 požadavků a zhotoveno 125 367 stran kopií. Na webovských stránkách STK mohou uživatelé sledovat aktuální stav došlých čísel titulů, jejich osobní, telefonické a e-mailové dotazy jsou denně vyřizovány.

Následující graf znázorňuje vývoj požadavků na vnitrostátní meziknihovní služby v letech 1995 – 2004. Meziknihovní služby výpůjční a reprografické jsou členěny na klasické reprografické a doručované vzdálenému uživateli elektronickou cestou.



Počet požadavků na výše uvedené služby poskytované STK vykazuje od roku 1999 neustálý růst. Podíl požadavků ze sféry VaV rovněž stoupal; zatímco v prvním roce řešení záměru tvořil 29%, v roce 2004 již 56,7%.

I v roce 2004 se výrazně projevil vliv přímého využívání licenčních plnotextových elektronických zdrojů financovaných převážně z prostředků programu LI institucemi ze sféry VaV. Tyto zdroje umožnily saturovat požadavky těchto institucí, které by jinak vyřizovala STK. Podíl počtu požadavků sféry VaV na vnitrostátní meziknihovní služby (zahrnující klasické reprografické služby, elektronicky doručované kopie a meziknihovní výpůjční služby) na celkových službách tohoto typu poskytovaných STK činí 56,8%.

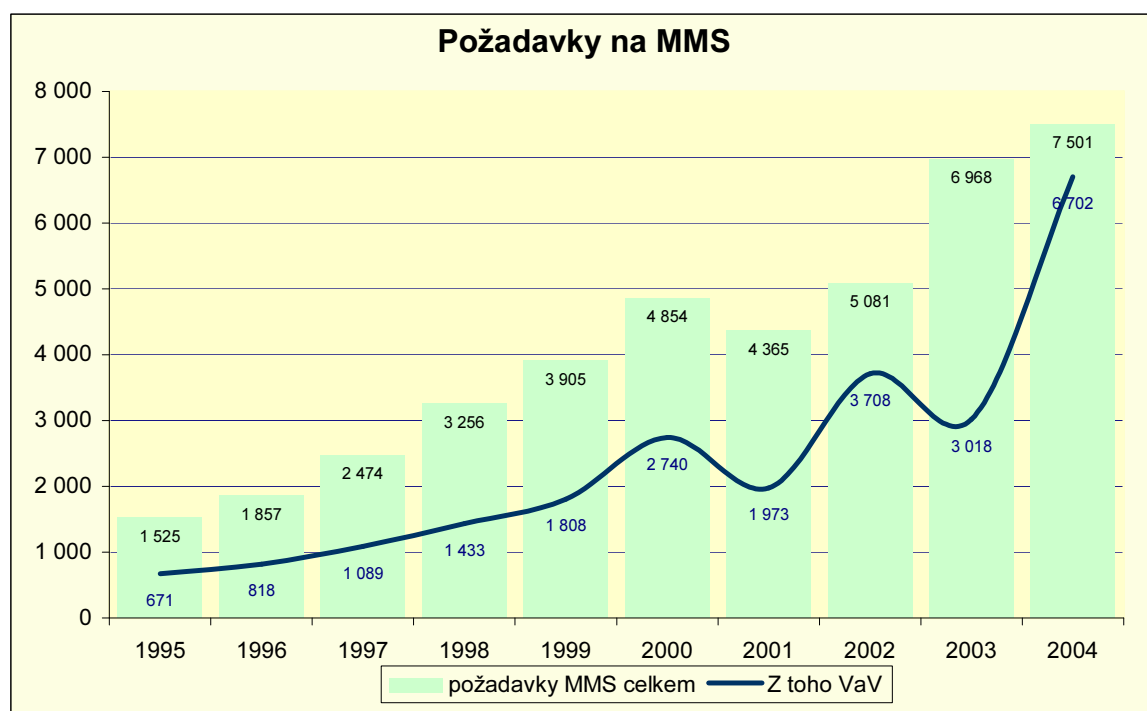
V roce 2004 pak došlo k „historickému“ přelomu: počet požadavků na klasické („papírové“) kopie nejen že podstatně poklesl, ale současně byl počet požadavků na kopie zpřístupněné elektronickou cestou vyšší než požadavků na kopie klasické. Tím byla potvrzena správnost a životaschopnost koncepce elektronických služeb dodávání dokumentů, kterými se STK dlouhodobě zabývala a které v podobě systému INVIK a posléze VPK (Virtuální polytechnická knihovna) dovedla – jako vůbec první v ČR - do použitelné podoby.

Přímý přístup do plnotextovýchází dat v letech 2000 – 2004 částečně uspokojil požadavky ze sféry VaV, zároveň však zpřístupnil řadu dalších informačních zdrojů. O tom svědčí výrazný nárůst požadavků na mezinárodní meziknihovní výpůjční služby.

Další tabulka ilustruje počet požadavků na mezinárodní meziknihovní služby, tedy požadavky na zpřístupnění informačních materiálů z fondů zahraničních knihoven. S výjimkou roku 2001 je zde možno pozorovat trvalý nárůst celkového počtu požadavků na tyto služby. Pokles v roce 2001 byl způsoben poklesem požadavků na kopie ze zahraničních periodik, jejichž elektronické verze byly poprvé v tomto roce celoročně zpřístupněny díky programu LI ve fulltextových online databázích (např. vyd. Elsevier, Springer, Academic Press, Wiley, ACS, EBSCO, ProQuest aj.) v českých knihovnách a institucích VaV.

Rovněž podíl sféry VaV na těchto požadavcích vykazuje převážně rostoucí tendenci – s výjimkou poklesů let 2001 a 2003, opět především vlivem využívání přístupu do plnotextovýchází dat.

Nárůst počtu požadavků na MMS lze přičíst mj. zvýšenému využívání bibliografických a referenčníchází dat v ČR. Ty umožňují preciznější vyhledání záznamů relevantních dokumentů, zejména monografií. Přestože se tedy (od roku 2000-2001) výrazně rozšířil počet titulů periodik přístupných vědecké veřejnosti alespoň v elektronické podobě, výrazně zlepšená informovanost o nových publikacích i tak vede k požadavkům, které nelze uspokojit z fondů českých knihoven.



STK spolupracuje především s evropskými knihovnami a informačními centry s technickým zaměřením. Jako registrovaní uživatelé těchto knihoven mají příslušné útvary STK možnost využívat jejich elektronických katalogů nejen k ověřování bibliografických údajů a bibliograficko-lokačnímu zjištění, ale též k objednávaní dokumentů a v řadě případů i dodání elektronickou cestou.

Meziknihovní služby jsou využívány především ústavy Akademie věd ČR, ostatními výzkumnými ústavami, které se zabývají obory techniky a přírodních věd a fakultami vysokých škol technického a přírodovědného zaměření z celé ČR. Na objednávkách vnitrostátních meziknihovních služeb se výzkumné ústavy podílejí 3,8% a vysoké školy 24,3%. V mezinárodních meziknihovních službách je podíl výzkumných ústavů 18,7 % a vysokých škol 70,6% z došlých objednávek. U kopírovacích služeb je podíl výzkumných ústavů 16,1 % a vysokých škol 36,2 % z celkového počtu objednatelů (všechna čísla za rok 2004, v průběhu řešení záměru se příliš neměnila).

Výše uvedená fakta přesvědčivě dokládají úsilí, které STK vyvinula při zajišťování návazných služeb uživatelům ze sféry VaV. Ačkoliv mzdové prostředky vyčleněné z institucionální podpory záměru na mzdy části řešitelského kolektivu STK, která poskytuje služby VaV, jsou ve srovnání s výdaji na předplatné časopisů o jeden řád nižší, jejich podíl na službách STK je daleko významnější, než by čísla napovídala. STK uměla jako první zpřístupnit služby nové generace elektronické DOD sféře VaV – a ta jejich výhod prokazatelně využila.

Personální a technické zabezpečení

Úkoly výzkumného záměru zajišťoval tým pod vedením hlavního řešitele Ing. Martina Svobody, složený z pracovníků zabývajících se akviziční politikou a realizací akvizičních procesů a z vybraných pracovníků služeb, kteří realizovali služby pro potřeby VaV. Na výzkumném záměru tak v úvodním roce jeho řešení pracovalo celkem 6,02 přepočtených pracovních úvazků. V roce 2001 se podstatně zvýšil právě podíl pracovníků služeb STK, kteří zajišťují stále rostoucí počet požadavků uživatel z oblasti VaV. Na výzkumném záměru tak v průběhu roku 2001 pracovalo celkem 10,07 přepočtených pracovních úvazků. Složení řešitelského kolektivu zůstalo zachováno až do ukončení záměru, počet úvazků se v následujících letech mírně snížil na 9,436 úv. v roce 2004.

Prostorové a materiálně technické zabezpečení

STK je dosud umístěna v prostorách Klementina, které má pronajaty od Národní knihovny ČR. Pro uložení starších fondů využívá dvou areálů depozitních skladů. Již od r. 1963 je plánována výstavba nové budovy, která by definitivně vyřešila prostorovou situaci jak STK, tak Národní knihovny, teprve v r. 2004 byly zahájeny první realizační kroky k výstavbě nové budovy Národní technické knihovny. Prostorová situace STK se po dobu řešení záměru prakticky nezměnila.

Z hlediska výzkumného záměru však byly stávající prostorové kapacity uspokojivé. Všechna periodika byla volně přístupná uživatelům ve všeobecné studovně k prezenčnímu studiu⁷, periodika starší dvou let byla na základě objednávky vydávána ze skladu buď do studovny nebo do půjčovny během 45 minut.

Reprografické a elektronické služby jsou uživatelům poskytovány na pracovišti reprografických a elektronických služeb, ve všeobecné studovně, referenčním středisku, počítačové studovně a v hale služeb. V r. 1999 byly amortizované kopírky nahrazeny novými výkonnějšími přístroji. Pracoviště reprografie a elektronických služeb je nyní vybaveno dvěma digitálními černobílými kopírkami, z nichž jedna je vybavena faxem a umožňuje vyřídít dodávku kopií uživateli rovnou z kopírovacího stroje, barevnou digitální kopírkou, knižním scannerem napojeným na kopírovací stroj a zvětšovací přístrojem pro zhotovení kopií z mikrografických předloh. Kopie dodávané elektronickou cestou jsou zhotovovány na pěti stolních scannerech a na jednom knižním scanneru. Studovny jsou vybaveny černobílými digitálními kopírkami a v hale služeb je k dispozici samoobslužná černobílá digitální kopírka.

Pro účely výzkumného záměru byla využívána průběžně upgradovaná výpočetní technika v rámci lokální sítě STK - intranetu připojeného v současnosti do sítě CESNET2 internetu pomocí jednovidové optické linky o kapacitě 10Mbps s protokolem Ethernet přes PASNET a CESNET.

LAN s hvězdicovou strukturou Ethernet 100/1000 Mbps s protokoly TCP/IP a IPX/SPX, momentálně zahrnuje 10 serverů (databázových, CD-ROM, řídicích a záložních) třídy Pentium nebo DEC Alpha. Kvalita/výkon pracovních stanic se během roku 2003 dále výrazně zvýšil: v současnosti je používáno celkem 200 ks stanic třídy Pentium III a Pentium IV s pevným diskem a operačním systémem MS WIN NT 4.0 a MS WIN2000PRO. Celá síť STK je obsluhována pomocí dálkové správy Z.E.N.Works. Sjednocením uživatelského prostředí bylo docíleno efektivnějšího využívání možností nových aplikací.

⁷ Tato výhoda je ovšem důsledkem dramatického poklesu odběru periodik z finančních důvodů.

Po dobu řešení záměru STK udržovala hlavní technické parametry síťového připojení na internet s dostatečnou rezervou jak v šířce pásma, tak v objemu přenášených dat.

Závěrem

Výsledky řešení záměru ilustrují jeho nezastupitelné místo v informační infrastruktuře VaV. Rovněž pro STK znamenal výzkumný záměr zejména následující skutečnosti:

- Počínaje rokem 2000 se staly prostředky institucionální podpory jedním ze čtyř „pilířů“ rozpočtu STK (blíže viz kap. 4). Díky této podpoře bylo možno předplatit tituly časopisů, na které by STK jinak neměla dost prostředků. Jeden z hlavních cílů záměru tak byl splněn.
- Mzdové prostředky z podpory záměru umožnily zajistit bezproblémové fungování návazných služeb. Druhý cíl tak byl splněn.
- Stabilizační funkce záměru byla zcela nepopiratelná.
- Záměr akcentoval návaznost na řešení projektů LI a 1N, resp. vzájemnou komplementárnost institucionální a účelové podpory VaV.
- Částečná komplikace finančních toků uvnitř STK (institucionální podpora záměru, byla pouze jedním ze zdrojů rozpočtu STK), potřeba odděleného vykazování, sledování a účtování prostředků institucionální podpory.
- Meze možností: další zkvalitňování souboru zahraničních časopisů pro VaV, hrazených z institucionální podpory, byly vyčerpány. S ohledem na výši podpory již nedošlo v roce 2004 k zásadnějšímu doplnění tohoto souboru.
- Určitou část zahraničních časopisů pro VaV, které mají nižší impakt faktor nebo jejichž obsahové zaměření není omezeno pouze na komunitu VaV, musela STK nadále hradit z vlastních prostředků (mimo dotaci výzkumného záměru).
- Riziko: výdaje na předplatné zahraničních časopisů jsou závislé na devizovém kursu zahraničních měn a na meziročním cenovém nárůstu – tedy na faktorech, které nelze předvídat ani ovlivnit. Příznivá situace minulých let se nemusí opakovat.

Nárůst počtu časopisů ve fondu STK, patrný v předchozích letech, se v letech 2003 a 2004 zastavil. Snížil se především počet domácích titulů, zatímco u zahraničních titulů byl pokles minimální.

Oblast služeb navazujících na nákup časopisů do fondu STK zaznamenala v některých ukazatelích mírný (a možno říci i očekávaný) pokles. Jde zejména o snížení počtu fyzických uživatelů služeb STK (tj. uživatelů osobně docházejících do STK) a s tím souvisejícího počtu požadavků např. na MVS. V ostatních ukazatelích však naopak došlo k mírnému, v případě elektronických kopií a požadavků na MMS dokonce k výraznému nárůstu. Projevuje se zde neustále se zvyšující využívání plnotextových databází na jedné straně, a dále zvýšená poptávka uživatelů mimo sféru VaV po informačních pramenech, jejichž existenci je možno zjistit v celé řadě referenčních, rešeršních a citačních databází. Tyto trendy jsou opět konkrétním výsledkem řešení projektů v rámci programu LI a 1N, vypsanych MŠMT.

Prezentace výsledků výzkumného záměru odpovídala jeho charakteru: na prvním místě jde o soustavu informačního aparátu pro zpřístupňování fondů STK (klasické i elektronické katalogy, přehledy a speciální databáze), systém informačních brožur, www stránky nabízející a umožňující využití služeb VPK – Virtuální polytechnické knihovny, znamenající rozšíření technologie INVIK na systém sdílení fondů a služeb několika spolupracujících knihoven.

Rutinní využívání plnotextových databází se v letech 2002 – 2004 se odrazilo v opakovaném velkém zájmu o seminář „Moderní informační a komunikační technologie v knihovnictví“, uspořádaný STK v rámci projektu programu VISK 2, který výrazně přispěl k prezentaci výsledků výzkumného záměru v oblasti služeb. Pravidelně jsou pořádány výstavky nových knižních přírůstků STK, veškeré časopisy běžného a předcházejícího roku jsou zpřístupněny ve volném výběru ve všeobecné studovně. V rámci význačných akcí (např. veletrhu Svět knihy, Března - měsíce internetu, Týdne knihoven apod.) pořádá STK Dny otevřených dveří. Na základě zájmu různých organizací a škol organizuje exkurze spojené s výkladem o svých fondech a službách s příslušnou instruktáží o jejich využívání.

3. Nejvýznamnější výsledky řešení výzkumného záměru

3.1. Výsledky dosažené výhradně řešením výzkumného záměru

Postupující finanční krize z let 1996-1998, kdy v důsledku nedostatku prostředků klesl odběr odborných periodik důležitých pro VaV pod kritickou úroveň, přičemž tehdejší právní předpisy umožňovaly institucionální podporu záměrů týkajících se informační infrastruktury VaV byly hlavním důvodem pokusu STK vyřešit tuto situaci prostřednictvím výzkumného záměru MSM 000010001 „Zajištění informačních zdrojů a služeb z oblasti techniky a příbuzných věd pro výzkum a vývoj“.

Cílem řešení záměru bylo tedy zajistit základní informační podporu pro dosažení cílů jiných záměrů, čímž byly uspořeny výdaje na jejich individuální informační infrastrukturu. Z toho vyplývá, že jeho zaměření a tudíž i výsledky jsou odlišné od výsledků většiny výzkumných záměrů.

Výsledkem řešení záměru tedy byl soubor zahraničních časopisů, který STK v průběhu řešení záměru upřesňovala a aktualizovala. Tato kolekce byla dále předplácena vždy na následující rok, adjustována a zpřístupněna uživatelské sféře VaV prakticky všemi nástroji, které měla STK dispozici a které cílevědomě a úspěšně rozvíjela.

Tento soubor časopisů byl materiálním základem pro následné služby, které STK poskytovala sféře VaV. O cílech záměru, postupu jejich řešení podrobně kap. 2.

Řešitel zpracovával každoročně podrobnou zprávu o řešení výzkumného záměru. Údaje o těchto zprávách ve struktuře pro databázi RIV byly rovněž předávány útvaru MŠMT pověřenému sběrem dat. Údaje o záměru byly rovněž zaslány do databáze CEZ.

[RIV/61387142: /99:STKZ1/99](#) AF, V, Zajištění informačních zdrojů a služeb z oblasti techniky a příbuzných věd pro výzkum a vývoj. Zpráva za rok 1999., 1999, Martin Svoboda

[RIV/61387142: /00:STKZ1/00](#) AF, V, Zajištění informačních zdrojů a služeb z oblasti techniky a příbuzných věd pro výzkum a vývoj -zpráva za rok 2000, 2000, Martin Svoboda

[RIV/61387142: /01:STKZ1/01](#) AF, V, Zajištění informačních zdrojů a služeb z oblasti techniky a příbuzných věd pro výzkum a vývoj -zpráva za rok 2001, 2001, Martin Svoboda

[RIV/61387142: /03:00006958](#) AF, V, Zajištění informačních zdrojů a služeb z oblasti techniky a příbuzných věd pro výzkum a vývoj. Zpráva za rok 2003, 2003, Martin Svoboda

3.2. Výsledky dosažené řešením výzkumného záměru a obsahově navazujících projektů nebo grantů

[RIV/61387142: /00:STKP1/00](#) AF, V, Projekt LI200028 Multifunkční centrum Virtuální polytechnické knihovny jako zdroj informací a služeb pro oblast technických a aplikovaných přírodních věd - průběžná zpráva za rok 2000, 2000, Anna Patočková

[RIV/61387142: /00:STKS1/00](#) AF, D, Technologické řešení Virtuální polytechnické knihovny, 2000, Služby knihoven v elektronickém prostředí, Státní technická knihovna, Bohdan Šmilauer

[RIV/61387142: /00:STKS2/00](#) AF, D, Multilicence pro přístup k plným textům vydavatelství Elsevier Science a Springer v rámci projektu Virtuální polytechnické knihovny, 2000, Služby knihoven v elektronickém prostředí, Státní technická knihovna, Jan Bayer

[RIV/61387142: /00:STKS3/00](#) AF, D, Nabídka elektronických služeb typu document delivery v zahraničních knihovnách využívaná ve Státní technické knihovně, 2000, Služby knihoven v elektronickém prostředí, Státní technická knihovna, Mária Kolářová

[RIV/61387142: /01:STKP1/01](#) AF, V, Projekt LI01018 Informační zdroje pro STM a nástroje pro jejich zpřístupnění. Průběžná zpráva o realizaci projektu L01018 za rok 2001, 2001, Martin Svoboda

[RIV/61387142: /01:STKP2/01](#) AF, V, Projekt LI200028 Multifunkční centrum Virtuální polytechnické knihovny jako zdroj informací a služeb pro oblast technických a aplikovaných přírodních věd. Průběžná zpráva za rok 2001, 2001, Štěpánka Žižková

[RIV/61387142: /01:STKS3/01](#) AF, D, Portál STM konsorcia dvanácti knihoven, 2001, Knihovny současnosti 2001. Sborník z 9. konference, konané ve dnech 11.-13.září 2001 v Seči u Chrudimi, Sdružení knihoven ČR, Bohdan Šmilauer

[RIV/61387142: /01:STKS4/01](#) AF, D, Projekt Virtuální polytechnická knihovna, 2001, Knihovny současnosti 2001. Sborník z 9. konference, konané ve dnech 11.-13.září 2001 v Seči u Chrudimi, Sdružení knihoven ČR, Mária Kolářová

[RIV/61387142: /03:00006956](#) AF, V, LI 200028 Multifunkční centrum VPK jako zdroj informací a služeb pro oblast technických a aplikovaných přírodních věd. Závěrečná zpráva o řešení projektu (2000 - 2003), 2003, Štěpánka Žižková

[RIV/61387142: /03:00006957](#) AF, V, LI 01018 Informační zdroje pro STM a nástroje pro jejich zpřístupňování. Závěrečná zpráva o řešení projektu (2001 - 2003), 2003, Martin Svoboda

4. Náklady na řešení výzkumného záměru

Rok	Inst. podpora ze státního rozpočtu (tis. Kč)	Jiné zdroje (tis. Kč)	Typ jiného zdroje (veřejné jiné než inst. podpora, tuzemské neveřejné, zahraniční)
1999	6 500	18 944	veřejné jiné než inst. podpora
2000	23 983	184	veřejné jiné než inst. podpora
2001	26 381	224,5	veřejné jiné než inst. podpora
2002	28 071	0	
2003	30 224	1,4	veřejné jiné než inst. podpora ⁸
2004	30 224	0	
Celkem	145 383	19 353,9	

Konstrukce rozpočtu STK v letech 2000 - 2004 vycházela z následujících hlavních zdrojů financování: 1) příspěvku na provoz STK, 2) v rámci tohoto příspěvku financování výslovně vymezených kmenových činností (tzv. „projektu STK“), 3) institucionální podpora výzkumného záměru a 4) očekávaná účelová podpora projektů VaV (projekty programu 1N apod.), případně účelová podpora projektů mimo VaV (např. programu VISK Ministerstva kultury). Institucionální podpora záměru přitom oscilovala okolo 1/4 celkového rozpočtu STK.

V prvním roce řešení záměru pokryly prostředky institucionální podpory pouze menší část výdajů na předplatné zahraničních časopisů pro sféru V a V. STK byla nucena tuto činnost dotovat podstatným způsobem z vlastních prostředků. Z vložených 18 944 tis. Kč bylo plných 17 017 tis. Kč věnováno na předplatné časopisů, z nich pak 10 135 tis. Kč sloužilo k dofinancování předplatného dalších časopisů VaV.

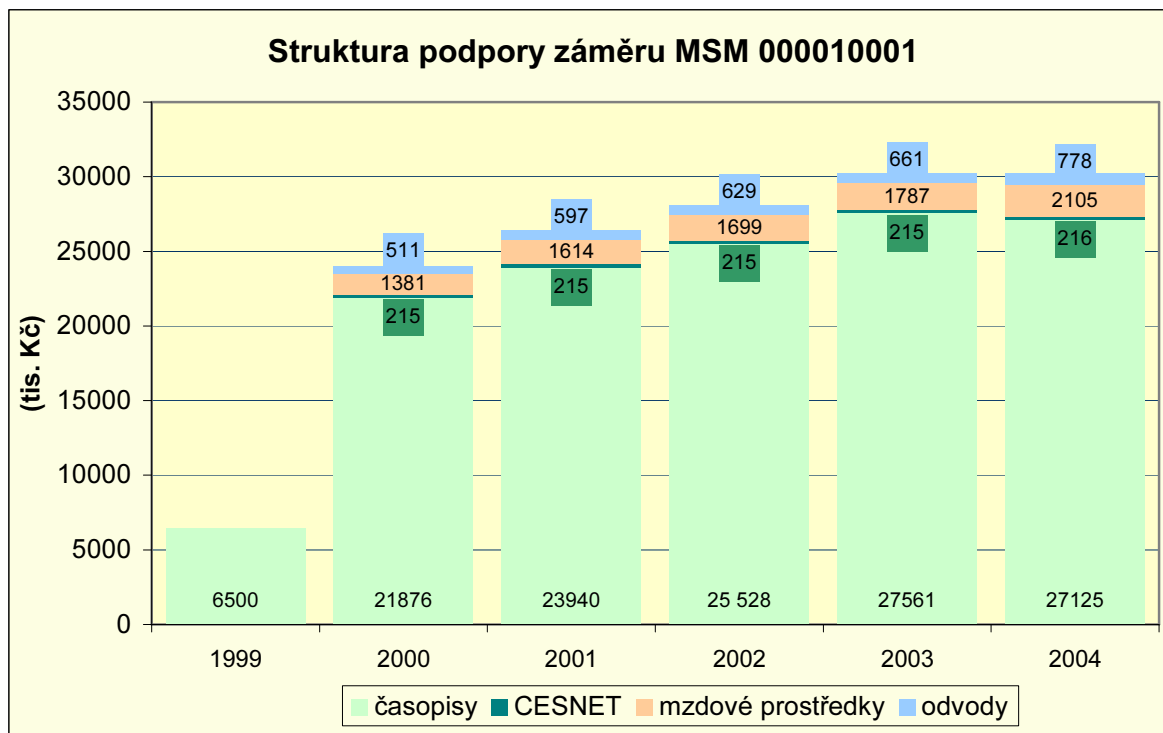
Teprve v roce 2000 umožnila (na poslední chvíli) podstatně navýšená institucionální podpora věnovat plných 21 876 tis. Kč na předplatné časopisů. Menší část podpory byla použita na zvýšenou cenu přístupu k internetu prostřednictvím sítě CESNET (215 tis. Kč), 1 892 tis. Kč mzdových prostředků a povinných odvodů bylo využito na úvazky pracovníků STK poskytujících služby sféře VaV. Vklad STK ve výši 184 tis. Kč byl použit na krytí tarifního nárůstu platů a zvýšené nároky na kvalifikaci těchto pracovníků. Zvýšený počet požadavků vyřízených v roce 2001 si vynutil vklad STK ve výši 224,5 tis. Kč.

V letech 2001 – 2004 pokryla výše příspěvku náklady záměrů. Při stabilních výdajích na CESNET se ve struktuře čerpání příspěvku zvyšovaly pouze mzdové prostředky (a povinné odvody z nich), rozhodující část prostředků byla věnována na předplatné časopisů. Ve vztahu k celkovým výdajům na předplatné neklesl podíl prostředků institucionální podpory pod 69%, nejvyšší hodnoty 88% dosáhl v roce 2002.

Koncem roku 2002 rozhodla vláda ČR o možnosti prodloužení výzkumných záměrů, končících v roce 2003, o jeden rok. S ohledem na klíčovou roli výzkumného záměru se STK rozhodla této možnosti v roce 2003 využít a podala žádost o prodloužení řešení výzkumného záměru. Přitom žádala o poskytnutí podpory v celkové výši 33 198 tis. Kč, z nichž převážná většina měla být opět určena na předplatné zahraničních časopisů. S ohledem na výši disponibilních prostředků však zůstala výše institucionální podpory na rok 2004 nezměněna.

Následující graf ilustruje čerpání institucionální podpory/příspěvku na jednotlivé typy činnosti po dobu řešení záměru MSM 000010001.

⁸ ve všech případech se jednalo o vlastní prostředky příjemce podpory, STK.



Účelové prostředky na projekty řešené STK v letech 2000 –2004

V rámci řešení projektu LI200028 „Multifunkční centrum Virtuální polytechnické knihovny jako zdroj informací a služeb pro oblast technických a aplikovaných přírodních věd“ (řešen v letech 2000 – 2003) a projektu LI01018 „Informační zdroje pro STM a nástroje pro jejich zpřístupňování“ (řešen v letech 2001 – 2003) vkládala STK v tomto období poměrně značné prostředky. V roce 2004 začalo řešení projektu programu 1N 04124 „Primární elektronické informační zdroje z oblasti technických a aplikovaných přírodních věd pro vědu a výzkum“. Převážnou část neinvestičních prostředků vložených STK do projektů programu LI tvořily výdaje spojené s udržením povinné úrovně odběrů STK, ke kterému ji zavazovaly uzavřené licenční smlouvy.

Následující tabulka uvádí souhrnný přehled a výši vkladů STK do výše uvedených projektů. Vklady tvořily součást uznaných nákladů na projekty. (všechny údaje v tis. Kč)

	Neinvestice	Investice	Celkem	Podpora projektů celkem
2000	2 325	476	2 801	6 482
2001	3 232		3 232	8 942
2002	2 062	18	2 080	10 730
2003	3 207		3 207	8 818
2004	121		121	4 496
Celkem	10 947	764	11 711	39 469

Kromě toho vynaložila STK v roce 2003 dalších 4 064 tis. Kč z vlastních prostředků na přístup do plných textů elektronických časopisů vydavatelství Kluwer, Wiley a Springer na rok 2004, s nimiž byly ke konci roku 2003 uzavřeny konsorciální licenční smlouvy, avšak nebyly kryty účelovou podporou z projektu programu 1N.

5. Čerpání finančních prostředků v roce 2004

Výše institucionální podpory záměru MŠM 000010001 zůstala v roce 2004 na úrovni roku předchozího – navrhované navýšení, jež by pokrylo meziroční cenový nárůst, zohlednilo nárůst počtu požadavků ze sféry VaV a případně umožnilo rozšířit sortiment předplácených titulů, nebylo realizováno. Výše podpory tedy činila stejně jako v roce 2003 dostačujících 30 224 tis. Kč.

5.1 Čerpání institucionálních prostředků v roce 2004 (v tis. Kč)

rok 2004	Položka	Z inst. podpory	Z prostř. STK	Celkem
NIV	předplatné časopisů pro VaV	27 125	0	27 125
	CESNET	216	0	216
	Mzdové prostředky	2 105	0	2 105
	Zdravotní pojištění	189	0	189
	sociální pojištění	547	0	547
	FKSP	42	0	42
NIV celkem		30 224	0	30 224
IV	nebyly nárokovány	0	0	0

Oproti r. 2003 došlo k mírnému zvýšení dalších položek, které byly v době návrhu výzkumného záměru kalkulovány jako nižší. Jedná se především o mzdové prostředky a s nimi související zákonné odvody. Čerpání institucionálních prostředků v roce 2004 však odpovídalo přidělené podpoře, která pokryla beze zbytku veškeré náklady na záměr, dotace záměru z vlastních prostředků STK byla minimální (jednotlivé položky NIV nebyly samozřejmě čerpány „na korunu“, v tabulce uvedené částky jsou zaokrouhleny).

Mzdové prostředky z institucionální podpory pokryly celkem 9,436 úvazků pracovníků, kteří se bezprostředně podíleli na řešení záměru v roce 2004.

Veškeré doklady o čerpání institucionální podpory záměru v roce 2004 (i v letech předchozích) jsou uloženy v ekonomickém odboru STK, údaje o předplatném jsou převzaty z odboru tvorby fondů.